

Любен Каравелов

Неутешителен отговор на "Знаеш ли ти кои сме?"

Что за учителя при саблях

И что за чиновники при шпорах!

Скавронский

Някой си неизвестни нам господин твърде често ни позапитва чрез в. "Свобода":

"Знаеш ли ти кои сме?" А тоя въпрос възбуди и моето любопитство и накара ме да

се поразмисля и да попитам себе си що сме и кои сме. Що сме ние? Кои сме ние?

Многозначителни са думите на оногова, който е казал: "Познай сам себе си." Аз

мисля, че ако ние би пожелали да познаеме що сме и кои сме, то от нас би било

що годе; но нашата чорбаджийствена натура не обича да размишлява и постоянно

говори: "Аз съм аз". Разбира се, че тия думи се произнасят машинално. И така,

добро нещо би било, ако барем нашите "книжници и фарисеи" би знаели кои са;

добро нещо би било, ако нашите така наречени "синигери" и "обачета" би се

засрамили сами от себе си и ако би положили своето перо и заловили би се за

мотиката.

Изящната книжевност е огледало на народният живот; а науката е божествена

истина, която трябва да бъде свещена за всеки човек. А ние си играеме с тях! Ав

какво състояние се намира нашата книжевност? На какво е заприличала между нас

свещената наука? Вземете в ръцете си цариградското периодическо списание

"Читалище", вземете Блъсковото "Училище", вземете Живкиновият "Книжовен имот",

вземете в. "Право" (за "Периодическото списание" на "Българското книжевно

дружество" в Браила аз не споменувам, защото то прилича на къртиците, които

живеят под земята и които се показват само на Еньовден), най-после вземете

всичките български учебници и не учебници - и порадвайте се. В нашата

литература, а особено в нашите учебни периодически списания вие ще да намерите

и философии (Йовчев), и морални поучения (Алеко Кръстович), и ораторства

(Балабанов), и поезия (Деребеев), и критическо-исторически изследвания (Гаврил

Кръстевич), и астрономии (Блъсков); но не търсете ни мисли, ни знания, ни цел.

Аз съм уверен, че вие ни в монголската литература не би намерили такъв един

хаос, какъвто ще да срещнете в нашата прокопсана книжевност. Пишат нашите

"обачета", пеят нашите "синигери", проповядат нашите "хабикнига" писатели! Даже

в Блъсковото "лъжи-свят" списание вие ще да намерите твърде дълбоки идеи: в тоя

вестник вие ще да срещнете и математици, и астрономи, и гастрономи. Някой си лапни-шаран е седнал, та открива (не открива, а краде! р.) с каква бързина пада гладът и с каква сила вихрушката изкоренява старите дървета; а стари Блъсков на драго сърце приемава всичко в своята редакция, всичко се харесва на тоя знаменит човек, с всичко се хвали тоя педагогически писател. Блъсков - редактор, Блъсков издава педагогически вестник, Блъсков говори за възпитанието и образованието; а нашите българи се подписват, плащат пари, хранят с боклук децата си и говорят: "Дядо Блъсков е стар и сиромаш човек, който не може вече да работи и да прехрани децата си". А децата, които четат Блъсковият вестник? - Какви деца? Блъсковият вестник никой не чете. Друг един астрономин е превел някои и други астрономически сведения от турски език и надробил е такава попара, която не може да свари и Кралимарковият стомах. В същото "Училище"

Пишурката постоянно помещава гениални поезии, които се рекомендуват на публиката от самият редактор, т. е. от дяда Блъскова, и наричат се класически произведения.

И така, ако на тоя свят има нещо глупаво, то това нещо трябва да се търси между нашите писатели. Бог да прости! У нас всеки един "синигер" иска да пее и да пише стихотворения; у нас всеки един бозаджия желае да пише за астрономията; у нас всеки един празноглавец се старае да бъде дипломатин.

А учителите ни? Нашите учители се завземат почти за всичко. Аз познавам мнозина от тях, които четат на учениците си такива предмети, които и насъне не са виждали; познавам и такива, които казват, че ракът е риба, че кравата има

Сократовски способности и че човеческото знание е сирене. А невинните

българчета слушат, зяпат и очакват съшествието на свети дух, за да ги просвети

и да им помогне да разберат онова, щото не е в състояние да разбере и сам

разумни Радослав. А бащите? - На бащите не трябва учители и възпитатели.

Бащите търсят не учители за децата си, а другари за себе си, с които да пият

мастика, да пеят "чам-чам-дибинде" и да... Разбирате ли? Народът плаща,

сиромасите пъшкат, баба Кера дава последната си парица; а децата си остават

патенца, какъвто е и учителят им. Знаеш ли ти коит сме? - ние сме си ние, ние

сме за оплакване, ние сме за презиране, ние сме за тояга, ние сме за смях.

Малко ни са били турците. Циганите заслужават повече любов и повече съчувствие,

нежели ние. Истина, че между нашите учители има и достойни за уважение

личности; но и тия твърде скоро се развалят, изветряват се, обабват се и

глупеят между чорбаджиите. Един учител ми разказваше, че в продължението на осем години той не можал да прочете нито една книга. "Нямам време, казваше той, от пиене не мога очите си да отворя!" И така, кръчмата е нашата учена академия, кавенето е наша гимназия, а чашката е наша библиотека. Аз трябва да се съзная, че от нашите учители твърде малцина познават своите длъжности, твърде малцина не вземат пари на вятърът. У нас най-славят ония учители, които умеят да чешат опашката на чорбаджиите и които имат талант да се кланят по-низко. Трябва да забележа и това, че тия чорбаджийски учители не са обзани да посещават училището и да се трудят напразно; а длъжни са да си вземат заплатата редовно. Чорбаджилъкът, агалъкът и пушалъкът са всичко; а човещината, учението, образованието и знанието не са нищо. Ако искаш да бъдеш почитаем, любим и

уважаем, то трябва да имаш роднини между чорбаджиите; а ако искаш да бъдеш

чорбаджия, то да целунеш калната пета на кадията три пъти. Така ли е, г.

Чорапчиев? И така, всичко е свързано между себе си така ядро, щото училищата ни

са заприличали на кочини. Ако ти имаш какво-годе честолубие, ако ти имаш

каква-годе добросъвестност, то не можеш да свариш каша с чорбаджилък. "Кой знае

повече от нас, той не е за нас", казват чорбаджиите.

Иди сега и познай кои сме ние! У нас всичко е шупнало, а нищо не е втасало,

всичко е избъбнало, а нищо не е цъфнало. Ако надникнете в училищата си, то ще

да ни се доплаче; а ако разгърнеме нашите периодически списания (даже нашите

книги), то трябва да се пукнеме от смях. "Обаче и понеже Плутарх и Цицерон

казват, че душата е произведение на всевишният", то аз ще да кажа, че доктор

Пискулев е теле. Знаеш ли сега кои сме ние? Ако не знаеш, то аз ще да ти кажа,

че ние сме и за смях. Много добре правят действителните членове на "Българското книжевно дружество" в Браила, че работят под земята, т. е. в помрачината, защото в противен случай, тия би накарали хората или да плачат, или да се смеят. Вземат си ляфичката и гледат си кефчето. Блазе им! Ето хора за работа, ето фес за келява глава, ето тиква за печене! Разказват, че действителните членове на дружеството работят тайно, т. е. правят ярко слънце, което изведнъж ще да просвети българските умове". * // * - "Лъжа е. Ако Стоянов и да казваше, че дружеството е събрало за 50 книжки материал, то работата излязла шуплива. Г. Стоянов изпроводил всичките свои ръкописи на чехите, а чехите ги харизали на австрийската полиция. "Н. С. Преса" казва, че Стояновите произведения се намирили вече у министърът на вънкашните работи. Р."//

